

Premi Ensenyament

Fundació Cercle d'Economia 2024

XV edició

Escola els Til·lers

ZER El Francolí

La Masó

1. SITUACIÓ DE PARTIDA DEL CENTRE

L'escola Els Til·lers, ubicada a la Masó, forma part de la ZER (Zona Escolar Rural) El Francolí, situada a l'Alt Camp, a la província de Tarragona, juntament amb les escoles El Bosc de Mont-ral, La Riba de La Riba, i Rocabruna de Picamoixons.

És un centre unitari format per dos grups: Educació Infantil i Educació Primària i una plantilla de 2,75 mestres.

- Una mestra d'Educació Infantil
- Dues mestres de Primària (una a jornada completa i l'altra a mitja jornada)
- Una mestra de religió (0,25 de jornada)

A més, també comptem amb mestres especialistes de la ZER que imparteixen diverses àrees com Educació Física, Música, Anglès i Educació Especial.

La història de l'escola Els Til·lers es remunta al 1919, quan va ser construïda per la Mancomunitat a la comarca de Tarragona, i destaca pel fet d'haver mantingut ininterrompudament la seva oferta educativa al llarg del temps.

Actualment, l'escola acull 23 alumnes distribuïts en dos grups. El grup d'infantil compta amb 6 alumnes des d'13 fins a 15, mentre que el grup de primària està format per 17 alumnes de 1r a 6è de primària. Cada grup és acompanyat per la seva mestra tutora, i els agrupaments són flexibles per adaptar-se a les necessitats dels infants, donant-los la possibilitat de canviar puntualment d'un grup a un altre segons les seves inquietuds i propostes, sempre que la mestra consideri que la proposta pot ser positiva per a l'infant.

2. PROBLEMA A RESOLDRE

L'escola rural presenta una realitat pedagògica singular, on la diversitat a l'aula és una característica destacada. Aquest model implica que alumnes de diferents edats i cursos comparteixen espais i mestres en el mateix horari, creant així un entorn d'aprenentatge i convivència amb infants que presenten diverses necessitats i nivells de desenvolupament. Malgrat les ràtios més reduïdes en comparació amb altres escoles més grans, atendre aquesta diversitat suposa un repte significatiu.

Per afrontar aquesta situació, el principal objectiu que ens vam plantejar a l'escola Els Til·lers era adaptar un model pedagògic que permetés gestionar la diversitat d'edats i necessitats dins de l'aula, fomentant l'autonomia i l'aprenentatge personalitzat dels alumnes. Això implicava superar la rigidesa del model tradicional

de classes segregades per edats i promoure un entorn on els alumnes tinguessin més autonomia en la seva educació.

D'aquesta manera, l'escola es va proposar realitzar canvis en el seu model pedagògic, respectant els diferents ritmes dels infants, promovent grups heterogenis d'edats i tenint en compte els diversos nivells de desenvolupament evolutiu presents a l'aula. Així doncs, es pretén fomentar la màxima responsabilitat i autonomia de l'alumnat, que esdevé el protagonista actiu del seu propi aprenentatge.

Aquesta nova etapa va exigir repensar l'estructura de l'escola, creant espais, materials i horaris que facilitessin l'autonomia dels alumnes. Les mestres van assumir el repte d'aprendre noves maneres de treballar, implementant un model pedagògic basat en espais autònoms, propostes i tallers. Així, hem pogut establir un entorn propici per tal que cada infant pugui crear el seu propi itinerari d'aprenentatge personal.

3. OBJECTIUS DE LA INICIATIVA

Els objectius que perseguim amb aquest canvi pedagògic són els següents:

- Implementar un model pedagògic basat en l'autonomia, la diversitat i l'aprenentatge personalitzat.
- Crear un entorn que permeti als alumnes gestionar el seu temps i aprenentatge d'una manera més activa i autònoma.
- Fomentar la cooperació entre alumnes de diferents edats i cursos.
- Desenvolupar espais, propostes i tallers que donessin suport al nou model pedagògic.
- Millorar els resultats educatius mitjançant l'avaluació constant i l'adaptació de les pràctiques pedagògiques.
- Respectar el ritme d'aprenentatge i desenvolupament de cada alumne.
- Potenciar al màxim les diferents capacitats dels infants, no només la intel·lectual.
- Afavorir i estimular la creativitat de l'alumnat.
- Potenciar al màxim els diferents estils d'aprenentatge dels infants.
- Fomentar l'autoestima i la seguretat personal.

- Potenciar la socialització i l'autonomia personal de l'infant.
- Ajudar cada alumne a relacionar-se amb si mateix, amb els altres i amb el món.
- Fomentar la responsabilitat cap a un mateix, cap al propi aprenentatge i cap al grup.
- Crear espais on l'autonomia de l'alumne sigui cada vegada més present a l'escola.
- Desenvolupar estratègies digitals per construir el propi coneixement.
- Potenciar l'equitat i el respecte a la diversitat dels alumnes en un marc de valors compartits.
- Afavorir la participació i la implicació de tots els membres en el centre.
- Promoure la participació de les famílies per afavorir-ne la implicació en el procés educatiu dels seus fills i filles.

4. RECURSOS I PROCESSOS ENGEGATS

El procés d'implementació del nou model va seguir aquestes fases:

- a) Anàlisi de la situació actual i identificació de les necessitats del centre.
- b) Formació del professorat en noves metodologies i estratègies pedagògiques.
- c) Reorganització de l'espai escolar per adaptar-lo al nou model d'aprenentatge i elaboració de materials d'aprenentatge flexibles i adaptats.
- d) Comunicació i col·laboració amb les famílies per involucrar-les en el procés d'innovació.

a) Anàlisi de la situació actual i identificació de les necessitats del centre

El repte principal que volíem abordar és l'assoliment de la màxima autonomia i gestió, per part de l'infant, en el propi procés d'aprenentatge. Per tant, el primer pas va ser plantejar-nos i debatre, quin és el paper que ha de tenir l'infant en el seu camí d'aprenentatge i també quin és el rol que hem d'agafar els i les mestres per tal de poder acompanyar aquesta autonomia.

b) Formació del professorat en pedagogies innovadores i metodologies actives

La formació del professorat ha estat un pilar fonamental del nostre projecte de transformació de l'escola.

La formació ha abordat diferents metodologies. L'objectiu era proporcionar al professorat un conjunt divers d'eines per adaptar-se a diferents estils d'aprenentatge i situacions educatives.

Vam establir sessions de formació amb experts en diverses metodologies. Aquests experts no només van compartir coneixements teòrics sinó que van proporcionar exemples pràctics i casos d'èxit. Això ens va inspirar i donar confiança.

Una part essencial del nostre procés de transformació pedagògica va ser l'organització de visites a altres escoles que estaven implementant amb èxit models pedagògics similars als que aspiràvem a adoptar. Aquestes visites van ser un component clau per obtenir inspiració, entendre millor les pràctiques i motivar-nos.

Hem anat generant debats pedagògics en l'àmbit de claustre i lectures de llibres o articles que ens han donat peu a converses i posades en comú d'idees clau. Hem percebut la formació com un procés evolutiu conjunt i no pas com una tasca única.

c) Reorganització de l'espai escolar per crear zones d'aprenentatge específiques i flexibles i elaboració de materials d'aprenentatge adaptats a les necessitats dels alumnes

Quan vam plantejar el canvi pedagògic que volíem implementar, una de les nostres primeres prioritats va ser la de donar un altre aire a l'escola per tal d'adaptar-la a la nova metodologia de treball. Això va implicar fer una revisió de tot aquell material i mobiliari de l'escola que no s'adaptés a les necessitats dels infants, tenint també en compte les limitacions d'espai. D'aquesta manera, durant el primer estiu ens vam dedicar a reformar l'escola i a dotar-la de tot aquell mobiliari i materials que ens van semblar més adequats per tal que l'alumnat pogués treballar de manera autònoma, fomentant així el seu aprenentatge i desenvolupament segons els seus ritmes i capacitats. A més, ens vam assegurar de seleccionar materials de qualitat, preferentment d'origen natural, evitant l'ús excessiu de plàstic per crear un entorn més acollidor.

Els materials elaborats atorguen autonomia als infants en les diferents tasques, convertint l'alumne en el protagonista actiu del procés d'aprenentatge. Així mateix, aquest enfocament facilita que els alumnes construeixin el seu aprenentatge de manera totalment significativa. Els materials tenen com a objectiu assegurar que els alumnes entenguin realment què fan i per què ho fan. No només hi ha un material específic per treballar un contingut concret, sinó que oferim una àmplia diversitat perquè els nens puguin escollir els materials que els siguin més còmodes per completar les seves tasques.

A partir d'aquí, vam dissenyar diversos espais d'aprenentatge ben diferenciats i els vam dotar amb el seu mobiliari i els materials corresponents, tenint en compte les nostres possibilitats econòmiques. Posteriorment, cada curs hem continuat reformant-los i enriquint-los amb nous materials.

L'objectiu d'aquests espais és crear entorns on es construeixi l'aprenentatge, aportin benestar i seguretat i que permetin als nens i nenes equivocarse per aprendre, desenvolupar la seva autonomia i potenciar al màxim les seves capacitats, competències, habilitats i aprenentatges, amb una base emocional i social sòlida.

D'aquesta manera, vam crear els següents espais d'aprenentatge:

- Espai artístic: en aquest espai trobem diversos materials a disposició dels infants on creen, de manera autònoma, diverses propostes artístiques suggerides per la mestra o bé d'iniciativa pròpia, tant en el pla com en volum, com per exemple, creacions amb pintura al cavallet, collage amb papers, cartons o elements naturals, cosir, plastilina, estampació, etc. A l'aula de primària, a més a més, també podem trobar pintures acríliques i aquarel·les per a fer diferents propostes artístiques. I, finalment, tot un seguit de material per a fer peces artístiques de caràcter més artesà com el fang, filferro o la confecció de peluixos i peces de roba.
- Espai de joc simbòlic: aquest espai, ubicat a l'aula dels petits, compta amb disfresses i teles, botigueta, peluixos, cotxes de fusta i carreteres, castell, vaixell, animals, maquillatge, etc., on els infants desenvolupen un tipus de joc que els ajuda a entendre el món en el qual viuen. A més, a l'espai exterior hi ha una cuineta i una caseta de fusta dissenyada i creada per l'AFA de l'escola.
- Espai de construcció: les dues aules inclouen elements i materials diversos, com ara rampes i boles, blocs de fusta de diferents formes i mides, peces Lego, kapla, mandala de fusta, policubs, etc., mitjançant els quals els infants construeixen, lliurement, una gran diversitat de models i estructures.
- Espai matemàtic: en aquest espai disposem de diversos materials, estructurats i no estructurats, per treballar, a través de les propostes elaborades, diversos aspectes matemàtics de numeració i càlcul, lògica, orientació, geometria, seqüències, mesura, seriacions... Així, proporcionem als infants una varietat de materials manipulatius que els permeten explorar i comprendre els conceptes matemàtics de manera concreta i significativa, abans de passar a una comprensió abstracta.
- Espai de vida pràctica i sensorial: aquest espai d'educació infantil està equipat amb una àmplia gamma de materials destinats a estimular els sentits dels nostres infants

mitjançant l'exploració activa. A més, ofereix diverses activitats i propostes pràctiques dissenyades per ajudar-los a desenvolupar habilitats funcionals, autonomia personal i destresa motriu fina. Aquestes propostes inclouen activitats com transvasaments, enfilat, exploració de textures, treball de la pinça, coordinació òculo-manual, etc.

- Espai de lectoescriptura: en aquest espai trobem tota una àmplia varietat de materials i activitats que busquen fomentar l'interès i el desenvolupament de les habilitats relacionades amb la consciència fonològica, grafisme, lectura i escriptura.

A l'aula de primària, hi ha propostes de llengua més complexes, relacionades amb la llengua catalana, castellana i anglesa. Són propostes vinculades amb l'expressió escrita, la comprensió lectora, la gramàtica, l'ortografia i l'aprenentatge en general sobre el funcionament de les llengües.

Les dues aules disposen d'un espai de lectura, on els infants poden trobar llibres de diferents temàtiques i llengües. Aquest espai també s'utilitza per realitzar la benvinguda dels nens i nenes.

- Espai de jocs de taula: en aquest espai, els infants poden participar en diverses activitats lúdiques com els jocs de taula disponibles, els quals estan dissenyats per abordar diversos aspectes relacionats amb les matemàtiques, l'expressió oral, el medi natural o social, la memòria i l'estratègia.

- Espai de descoberta de l'entorn: mitjançant aquest espai es pretén fomentar la curiositat dels infants, així com estimular la seva exploració activa del món que els envolta. Per a fer-ho, comptem amb llibres de coneixements sobre el medi natural i social, material de ciència i exploració, jardineria, elements naturals com pedres, fusta, cargols, fulles, flors, pinyes, branques, que permeten l'exploració de textures, formes i colors de la natura d'una manera lúdica i significativa. A més, en les dues aules es duen a terme experiments guiats en petit grup.

A l'aula de primària, l'alumnat realitza projectes d'investigació de manera individual o en petit grup, relacionats amb els diferents aspectes del medi social i natural.

Tots els materials que integren els espais descrits anteriorment es troben a l'abast dels nens i nenes, i estan organitzats en safates. Cada safata conté una proposta autònoma d'aprenentatge que els nens poden explorar i realitzar de manera independent.

d) Foment de la participació dels pares i mares en el nou model educatiu

La implicació activa dels pares i mares en el nou model educatiu és un altre aspecte que hem tingut molt en compte en tot aquest procés de transformació.

Establir un bon canal de comunicació obert ha estat el primer pas per involucrar les famílies en el nou model educatiu. Mitjançant reunions informatives, tallers, sessions de formació i materials divulgatius, hem proporcionat una visió clara i detallada de les modificacions pedagògiques i els objectius que es buscaven.

Fomentar la col·laboració en projectes educatius conjunts ha estat una estratègia per unir els esforços entre l'escola i les famílies. S'han establert projectes que involucren la participació directa dels pares, ja sigui mitjançant activitats pràctiques, presentacions i petits tallers a l'aula o jornades de treball conjunta per muntar mobles o dissenyar els espais del pati.

La celebració d'esdeveniments i activitats escolars conjunts ha estat un mitjà per a la creació d'un sentiment de comunitat. Des de jornades de portes obertes fins a la celebració de les festes, es dissenyen esdeveniments per animar la participació activa dels pares i mares.

5. EL DIA A DIA ALS TIL·LERS

Un dels canvis més importants en relació amb els infants i les mestres és que ja no treballem les àrees curriculars tots alhora, sinó que cada infant va avançant en l'aprenentatge segons el punt on es troba en relació amb els diferents aspectes curriculars. La funció de la mestra és acompanyar aquest aprenentatge tot oferint diferents propostes i possibilitats que els farà avançar en el camí.

Grup dels petits

El dia a dia a l'escola, dels infants del grup dels petits, comença amb l'estona de la trobada, moment i espai en el qual treballem les rutines de descoberta dels dies de la setmana i passar llista, amb tot el que implica de treball matemàtic de raonament, mesura del temps i comptatge. Seguidament, planifiquem i organitzem el dia, anticipant les activitats, propostes o nous materials que ens trobarem. També donem temps a cada infant per expressar i compartir els seus sentiments i vivències, afavorint així la cohesió de grup.

El treball diari dels infants es basa a gaudir i avançar en l'aprenentatge mitjançant l'ús dels diversos materials i propostes que hem dissenyat, les quals estan organitzades en safates accessibles per ells i, disposades de manera ordenada i diferenciada en

cadascun dels espais de l'aula. Aquesta metodologia permet als infants prendre decisions sobre què volen treballar en cada moment segons les seves necessitats i interessos, gestionar les seves pròpies tasques i assumir responsabilitats. Tot això fomenta la seva autonomia personal i els permet ser protagonistes del seu propi aprenentatge, facilitant així l'exploració i aprenentatge de manera activa mentre el mestre actua com a guia del seu procés d'aprenentatge.

A més de l'aula, també considerem l'esbarjo i l'espai exterior de l'escola com una oportunitat educativa per als infants. Aquest entorn els proporciona múltiples possibilitats d'expressió, moviment i interacció amb materials exploratoris i elements naturals.

El pla de treball també és una eina eficaç per fer el seguiment i supervisió de les diverses activitats que els nens/es van portant a terme en el seu dia a dia a l'escola. Així mateix, també facilita l'avaluació i la reflexió conjunta, assegurant un equilibri adequat entre les diferents tipologies de propostes que realitzen diàriament.

Pel que fa a les tardes, els infants disposen d'un temps dedicat al joc lliure, una activitat fonamental en el seu desenvolupament. Aquest joc ofereix una varietat d'opcions, com ara joc simbòlic, construccions o bé jocs de taula, permetent als nens/es explorar i expressar la seva imaginació i creativitat de diverses maneres.

Durant la setmana també hi ha moments més dirigits on les mestres de psicomotricitat, anglès i música entren a l'aula a fer diverses propostes de la seva especialitat, tot respectant el ritme i necessitats de cada infant.

Grup dels grans

Pels infants més grans de l'escola (de 1r a 6è), hem definit allò que anomenem un Pla de treball. Aquest Pla és l'eina pedagògica al voltant de la qual gira la gestió i organització setmanal dels infants en relació amb els sabers que ens marca el currículum. És mitjançant aquest Pla que els alumnes es comprometen a aconseguir els diferents objectius mitjançant propostes, projectes, tallers i altres activitats que engloben les diferents àrees d'aprenentatge.

Els alumnes elaboren els seus Plans de Treball de manera individual cada dilluns, amb la supervisió de la mestra. Aquest pla és revisat cada divendres, permetent una reflexió sobre el progrés realitzat durant la setmana i identificant àrees en què poden millorar. Aquesta pràctica té com a objectiu principal fomentar la responsabilització dels alumnes pel seu propi aprenentatge.

6. RESULTATS

La implementació del nou model pedagògic ha contribuït a la creació d'un ambient més serè i tranquil a l'aula, fomentant la concentració en les tasques d'aprenentatge.

Hem observat i constatat una major implicació i responsabilitat dels nens i nenes en relació amb el seu procés d'aprenentatge. Mostren una notable capacitat de gestió i responsabilitat en la consecució dels objectius a curt i llarg termini. A més, ens hem adonat que els aprenentatges dels infants són més significatius gràcies a l'ús de materials concrets i manipulatius, que afavoreixen una comprensió més profunda dels conceptes. A través d'aquesta personalització de l'aprenentatge, es mostren més dedicats i immersos en les seves tasques a l'aula.

El plantejament centrat en les necessitats individuals dels alumnes ha contribuït molt positivament al seu benestar emocional. Amb un major control sobre el seu aprenentatge, experimentant una sensació de seguretat i confiança, creant un entorn favorable per al desenvolupament global. També ha potenciat la seva capacitat d'autogestió, ajudant-los a organitzar el seu temps i recursos de manera eficient.

Quan els observem veiem que saben escoltar les seves necessitats, són reflexius i amb capacitat d'autocrítica davant dels resultats de les seves eleccions i accions, i aquest fet els porta a un aprenentatge d'ells mateixos i a una major autonomia.

Els resultats evidencien que la transformació pedagògica ha creat un entorn educatiu més ric, adaptatiu i adequat per al creixement integral dels infants. Això repercuteix favorablement en tots els àmbits de la seva vida, tant a l'escola com en altres contextos.

Alhora, la satisfacció de les famílies actuals pel canvi pedagògic ha tingut un impacte positiu en la difusió de la nostra escola, generant un gran interès entre les famílies d'altres localitats per conèixer el nostre projecte educatiu.